

نقش گردشگری در پایداری اقتصادی شهر ساحلی چالوس

محمد حسین عمویی

کارشناس ارشد شهرداری

نام نویسنده مسئول:

محمد حسین عمویی

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱/۱۶

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۳/۳

چکیده

امروزه صنعت گردشگری شهری در دنیا به یکی از منابع مهم درآمدی و یک فعالیت عظیم اقتصادی تبدیل گشته است. به نحوی که بسیاری از برنامه ریزان و سیاستگذاران توسعه از صنعت گردشگری به عنوان رکن اصلی توسعه پایدار یاد می کنند. گردشگری شهری می تواند باعث تحولاتی از لحاظ اقتصادی، اجتماعی در یک جامعه شود. بطوریکه با گسترش این صنعت می توان باعث ایجاد درآمد، استقلال و بالا بردن اقتصاد یک منطقه شد. البته اگر به صورت برنامه ریزی شده و با مدیریت مطلوب باشد. بر این اساس گسترش گردشگری در مناطق شهری می تواند منجر به ایجاد زمینه های مناسب در جهت ایجاد اشتغال و افزایش درآمد و در بلند مدت، منجر به توسعه گردد. لذا تبیین، جایگاه و نقش فعالیت های مکمل در فرآیند توسعه بیش از پیش توجه می گردد. در هر جهت برای تاثیر گردشگری در مناطق شهر چالوس، متناسب با مبانی نظری و فرضیات تحقیق، شاخص های مختلف مورد بررسی قرار گرفته اند، که در این قسمت با توجه به استفاده از آزمون های آماری مختلف از جمله، آزمون های اسکویر، آزمون یومن ویتنی، مبتنی بر تجزیه و تحلیل یافته های تحقیق در منطقه مورد مطالعه پرداخته می شود.

واژگان کلیدی: توسعه، پایداری، توسعه پایدار، پایداری اقتصادی، چالوس.

مقدمه

امروزه گردشگری به عنوان یکی از مهمترین صنایع توسعه پایدار، فرصت بزرگ فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی برای کلانشهرها و مادر شهرهای جهانی از جمله کلانشهرهای ایران بوجود می آورد. این صنعت در ساختارهای فضایی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی عصر پسامدرن در جامعه حال حاضر شهری ایران بسیار با اهمیت است؛ بر اساس چنین ویژگی، امروزه گسترش فضاهای باز جمعی و ایجاد مراکز فراغتی و تفریحی مدرن یکی از اهداف مهم برنامه ریزان مدیریت کلانشهرهای جامعه در حوزه گردشگری شهری است. توسعه گردشگری شهری با ارتقای ابعاد کمی و کیفی با حداکثر بازده یکی از مهمترین فعالیت های عمده مدیریت اجرایی شهرها در عصر حاضر می باشد. وجود جاذبه های متنوع در شهرها چون اماکن تاریخی، فضاهای سبز، مراکز فرهنگی امکانات ورزشی، تسهیلات مهمان نوازی، مراکز خرید و بازارها و.. جزء پارامترهای مهم شکل گیری گردشگری شهری می باشد. تأکید بر توسعه فعالیتهای عمران گردشگری شهری، نوسازی بافت های تاریخی شهر، بازسازی فضاهای تفریحی در این حوزه با ارائه تسهیلات مناسب کمک شایانی به توسعه پایدار شهری می کند. رقابت در جهت توسعه پایدار گردشگری شهری با توجه به ارائه نیازهای جهانگردان، در کنار تقویت مشارکت بخش های خصوصی و شهروندان در رفع این نیازها، همچنین ایجاد بسترهای آمایشی مختلف در این حوزه باید مورد اهمیت و برنامه ریزی مدیریت اجرایی گردشگری شهری قرار گیرد. وجود تبلیغات داخلی و خارجی در حوزه شناخت توریسم شهری کلانشهرها، بسط مراکز فرهنگی فرهنگسراها، پویایی گردشگری شهری، تربیت نیروی متخصص در جامعه ما می تواند در توسعه پایدار توریسم شهری بسیار موثر باشد. تغییر نگرش مسئولان و شهروندان نسبت به جذب گردشگران شهری، ارائه رفتارهای مناسب با این میهمانان، کنترل معضلات و مشکلات گردشگران، توجه به پروسه فرایند ارائه اطلاعات مورد نیاز به گردشگر و.. می تواند جزءمهمترین عوامل توسعه پایدار راهکارهای گردشگری شهری در ایران از جمله کلانشهرهای گردش پذیر شهری ایران باشد. بر این اساس راهکارها و برنامه هایی را برای توسعه پایدار این صنعت باید ارائه داد.

امروزه گردشگری شهری برای بسیاری از مدیران و مسئولان شهری به صورت یک امر اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و نمادین بسیار با اهمیت درآمده است. گردشگری شهری به نوعی فرایند رقابتی در هر جامعه ای میان کلانشهرهای آن جامعه تبدیل شده که مدیریت وقت شهری آن با ارائه تعاریف، تعیین اهداف، داوری میان گزینه های گوناگون در زمینه سرمایه گذاری و آمایش و ایجاد ساختار مدیریت مناسب و تجاری کردن فرآورده های گردشگری شهری باید سعی کنند، در جهت توسعه پایدار محلی گام موثری بردارند. این منطق بهره برداری از امکانات شهری برای گردشگری شهری تا کنون در ایران به مراتب از کشورهای منطقه و در حال توسعه کمتر بوده است.

مفهوم گردشگری شهری از دهه ۱۹۸۰ به این سمت وارد پروژه های تحقیقی و ارزیابی توسعه پایدار کشورها گردیده شده است. از هنگامی که اوقات فراغت برای زندگی شهرنشینی اهمیت بسیاری یافت و تعداد گردشگران شهری به طور روز افزون در حال افزایش بود، گردشگری شهری به عنوان یک مقوله مهم در توسعه پایدار محلی و شهری تبدیل گشت. «درک گردشگری شهری و نتیجه چرخه زندگی در اهداف شهری، روش های پیچیده ای را برای تحلیل اشکال و عملکردها در بردارد.

مبانی نظری

اصل مفهوم توسعه ابتدا از درون مکتب فکری «ساختارگرایی منشأ گرفت و در فضای جنگ جهانی که از یک طرف کشورهای اروپایی آسیب دیده بودند و از طرف دیگر تعدادی از کشورهای استقلال یافته، فاصله عمیق خود را با کشورهای متروپول احساس می کردند، این تفکر پیدا شود. در این گیرودار توسعه متولد شد تا هم راه حلی برای درست کردن و ترمیم خرابیهای جنگ بیاید و هم عقب ماندگی کشورهای تازه استقلال یافته را جبران نماید (امانی کلاریجانی، ۱۳۸۰، ۱۱)

توسعه عبارت است از تغییر در ساختارهای اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، اقتصادی، قضائی و... بگونه ای که نه تنها رشد کمی جامعه را به همراه داشته باشد، بلکه تغییرات کیفی در شیوه های زندگی، رفاه اجتماعی، بالندگی فرهنگی، زیر ساخت های اقتصادی و... را فراهم آورد. همچنین برخی متخصصان، توسعه را این گونه تعریف کرده اند: توسعه عبارت از شکفتگی تدریجی هر چیز از یک حالت ابتدایی و حرکت آن به سمت مرحله تکامل یافته تر است. (جرالد، ۱۳۶۸، ۱۳).

توسعه فرآیندی است که طی آن باورهای فرهنگی، نهادهای اجتماعی، نهادهای اقتصادی و نهادهای سیاسی به صورت بنیادی متحول می شوند تا متناسب با ظرفیتهای شناخته شده سطح رفاه جامعه ارتقا یابد. به عبارتی توسعه عبارت است از بازسازی کامل یک جامعه به ویژه از دیدگاه ایجاد نهادهای تازه ای که متناسب با بصیرت و اندیشه های مهم جدید باشند. در جریان این بازسازی و این نهادسازی جدید، تمدنی تازه ایجاد می شود و در نتیجه، جامعه بالنده می شود. امروزه تلقی ما از مفهوم توسعه، فرآیندی همه جانبه است. (نه فقط توسعه اقتصادی) که معطوف به بهبود تمامی ابعاد زندگی مردم یک جامعه (به عنوان لازم و ملزوم) است. ابعاد مختلف توسعه ملی عبارتند از: توسعه اقتصادی، توسعه سیاسی، توسعه فرهنگی و توسعه اجتماعی. (دعائی، ۱۳۸۵، ۷).

توسعه پایدار^۱

توسعه پایدار در بسیاری از برنامه ریزیهای اقتصادی، اجتماعی به عنوان یکی از مفاهیم کلیدی مطرح می باشد. کاربرد توسعه پایدار برای اولین بار در اواسط دهه ۱۹۷۰، توسعه بارباراوارد مطرح شد. و این مفهوم کلی با استراتژی حفاظت جهانی به طور گسترده ای مورد بحث قرار می گرفت تا محافظت از منابع و محیط زیست را در راستای ایفای نقش بهکرد رفاه انسانی به نحو مطلوب مدیریت نماید (بارو، ۱۳۷۶، ۴۵) در ابتدای گسترش این پدیده سازمانهای دست اندر کار محیط زیست و منابع طبیعی طرح و برنامه ریزی آن را در دست داشته اند و تفکر غالب، بر حفظ منابع طبیعی دور می زد. از جمله این سازمانها و مراکز کمیسیون بین المللی محیط زیست و توسعه (WCED) است که به کمیسیون برانت مشهور است این کمیسیون در سال ۱۹۸۷ توسعه پایدار را چنین تعریف کرد: (توسعه ای که نیازهای فعلی را بدون خدشه دار کردن توانایی نسل آینده برای برآورده کردن و ساختن نیازهای خود برآورده نماید). (آلیوت، ۵۷، ۱۳۸۷). در آغاز دهه ۱۹۹۰ اندیشه سیستمی بر توسعه پایدار حاکم شد و تاثیر متقابل اقتصاد، اجتماع و محیط زیست مورد توجه قرار گرفت. در این دیدگاه توسعه پایدار، توسعه ای بلند مدت است که نسل های آینده را نیز در بر می گیرد.

۱ - پایداری زیست محیطی، بدین معنی که توسعه با حفظ فرآیندهای زیست محیطی، بیولوژیکی و منابع زیربسط سازگار است.

۲ - پایداری عوامل فرهنگی و اجتماعی، بدین معنی که توسعه موجب افزایش کنترل انسان بر زندگی خود می شود. و توسعه با عوامل فرهنگی و ارزشی که در این راه تحت تاثیر قرار می گیرند منافات ندارد و موجب تقویت هویت جامعه بر می گردد

۳ - پایداری اقتصادی: بدین معنی که زمانی توسعه از نظر اقتصادی و با بازده بالا انجام می شود به گونه ای که نظارت و کنترل لازم اعمال می شود و می توان آنرا برای نسلهای آینده حفظ کرد (پارسیان و اعرابی، ۱۳۸۳، ۳۱۴). انسجام و هماهنگی ایجاد توسعه و دستیابی به توسعه پایدار در سایه مدیریتی شایسته امکانپذیر است. کمیسیون جهانی محیط زیست و توسعه، اهداف کارکردی توسعه پایدار وسیع را به شرح زیر دانسته است. افزایش رشد، تغییر، کیفیت رشد، رفع نیازهای ضروری برای اشتغال، غذا، انرژی، آب و بهداشت، کنترل جمعیت در یک حد پایدار، حفاظت و نگهداری منابع طبیعی، دگرگونی تکنولوژی، مدنظر قراردادن توام محیط زیست و اقتصاد در تصمیم گیریها، دگرگون کردن روابط بین المللی اقتصاد، مشارکتی کردن توسعه (رحمانی، ۱۳۷۴، ۵۳). در این اهداف رشد اقتصادی در اولویت است. چرا که نظریه مناسب با رشد اقتصادی در توسعه پایدار آنست که فرد موجب بهره برداری بهینه از محیط زیست و منابع طبیعی می شود. بنابراین رشد اقتصادی مهم ترین عامل در رسیدن به توسعه پایدار است. (پاپلی و دیگران، ۱۳۸۱، ۵۰).

روش تحقیق

جهت دستیابی به اهداف تحقیق، در این تحقیق از روشهای پیمایشی (روش زمینه یابی با هدفهای توصیفی، اکتشافی) و روش توصیفی و تحلیلی از طریق بررسی و تحلیل اثرات گردشگری در پایداری اقتصادی و زیست محیطی شهر ساحلی چالوس مورد استفاده شده است. محقق در ابتدا با توجه به اطلاعات ثانوی موجود به بررسی چگونگی وضعیت گردشگری و اثرات و نقش آن در توسعه جامعه مورد مطالعه پرداخته و آنرا توصیف می کند. سپس به تجزیه و تحلیل عوامل تأثیرگذار پرداخته که بیشتر از روش تحقیق کاربردی استفاده می شود. جمع آوری اطلاعات در این تحقیق با استفاده از روشهای میدانی، کتابخانه ای، پرسشنامه و مصاحبه با مردم و مسئولین مرتبط صورت گرفته است. بدین منظور با مراجعه مستقیم به مراکز آماری و همچنین استفاده از شناسنامه شهرها اطلاعات جامعی برای تحقیق تهیه و سپس از طریق پرسشنامه، مصاحبه، مطالعات میدانی مذکور تکمیل شده است. با توجه به هدف مطالعه در مورد بررسی و تحلیل اثرات گردشگری در پایداری اقتصادی و زیست محیطی شهر ساحلی چالوس، جامعه آماری شامل شهروندان می باشند. در این تحقیق برای تجزیه و تحلیل اطلاعات بدست آمده از روشهای مختلف آماری از جمله آزمونهای همبستگی استفاده می شود. استفاده از نرم افزارهایی همچون Excel، Spss، Arcview برای تجزیه و تحلیل آماری و ترسیم نقشه های لازم، مورد توجه خواهند بود.

یافته‌ها

افزایش سطح درآمد ساکنین: با توجه به تاثیر گردشگری در افزایش سطح درآمد مردم از دیدگاه ساکنین از طریق آزمون

کای اسکویر مقدار X^2 ، درجه آزادی df و مقدار عددی ضریب معنی داری در مورد این متغیر به شرح ذیل است.

جدول (۱) نمایش توافق معنادار سرپرستان خانوار نمونه با افزایش درآمد ساکنین منطقه

کا اسکوئر	۲۷۳/۷۶۰
درجه آزادی	۴
سطح معناداری	۰/۰۰۰

مأخذ: محاسبات انجام شده بر روی اطلاعات مستخرج از پرسشنامه

از آنجا که ضریب معنی داری، کمتر از ۰/۰۱ است. ضریب معنی داری برابر صفر است که نشانگر معنی داری کامل است). با توجه به درجه آزادی ۴ و سطوح اطمینان ۹۹٪ توافق معناداری بین گزینه موافق این متغیر وجود دارد. با توجه به درصد پاسخها به گزینههای این سوال، ۸۳/۷ درصد پاسخگویان، با افزایش درآمد از طریق گردشگری موافق بوده اند. بنابراین توافق معناداری بین ساکنین یا جامعه میزبان در مورد اثرات گردشگری بر افزایش درآمد ساکنین منطقه وجود دارد. به این ترتیب با توجه به معنی دار بودن آزمون کای اسکوئر این فرضیه فرعی تأیید می شود.

جدول (۲) تأثیر گردشگری در افزایش سطح درآمد ساکنین از دیدگاه خانوار

میزان تاثیر	درصد معتبر	درصد تجمعی
کاملاً مخالفم	۸	۸
مخالفم	۲۳/۷	۳۱/۷
تا حدودی	۲۱/۱	۵۲/۸
موافقم	۳۰/۹	۸۳/۷
کاملاً موافقم	۱۶/۳	۱۰۰
جمع	۱۰۰	

میزان هزینه گردشگران، استفاده از واحدهای پذیرایی و اقامتی، مدت اقامت آنها، تعداد دفعات آمدن به روستا، میزان ساخت و ساز منجر به افزایش درآمد شد. با توجه به یافته های میدانی میزان درآمد ساکنین با توجه به گردشگری از ۴۵۰۰۰۰۰ ریال تا ۱۰۰۰۰۰۰۰ ریال در ماه تغییر می کند که این بستگی به میزان گردشگری دارد، افرادی که معمولاً به کار ساخت و ساز ویلا و خرید و فروش زمین مشغولند درآمد آنها بسیار بالا می باشد و حتی ممکن است در یک خرید و فروش و ساخت و ساز بر طبق بررسیهای میدانی میزان درآمد از ۱۵۰۰۰۰۰۰ تا ۳۰۰۰۰۰۰۰ هم تغییر کند.

بالا رفتن سطح استاندارد زندگی از طریق گردشگری:

تاثیر گردشگری در بالا رفتن سطح استاندارد زندگی از دیدگاه ساکنین با آزمون کای اسکایر به شرح ذیل می باشد.

جدول (۲) نمایش توافق معنادار سرپرستان خانوار نمونه با بالا رفتن سطح استاندارد زندگی

کا اسکوئر	۲۴۳/۴۶۷
درجه آزادی	۴
سطح معناداری	۰/۰۰۰

ضریب معنی داری این متغیر، کمتر از ۰/۰۱ است. با توجه به درجه آزادی ۴ و سطح اطمینان ۹۹٪ لذا توافق معناداری بین گزینه موافق متغیر وجود دارد. ۸۹/۹ درصد پاسخگویان اعتقاد داشتند به اینکه گردشگری در بالا رفتن سطح استاندارد زندگی ساکنین موثر بوده است، بنابراین توافق معناداری بین ساکنین به لحاظ اثر گذاری گردشگری در بالا رفتن سطح استاندارد زندگی جامعه میزبان وجود دارد، به این ترتیب با توجه به معنی دار بودن آزمون کای اسکوئر این فرضیه فرعی تأیید می شود.

جدول (۳) تاثیر گردشگری در بالا رفتن سطح استاندارد زندگی ساکنین از دیدگاه خانوار

میزان تاثیر	درصد معتبر	درصد تجمعی
کاملاً مخالفم	۶/۴	۶/۴
مخالفم	۱۳/۶	۲۰
تا حدودی	۱۸/۷	۳۸/۷
موافقم	۵۱/۲	۸۹/۹
کاملاً موافقم	۱۰/۱	۱۰۰
جمع	۱۰۰	

تاثیر گردشگری در افزایش هزینه زندگی: تاثیر گردشگری در افزایش هزینه زندگی ساکنین از دیدگاه خانوار با طریق آزمون کای اسکوئر به شرح زیر می باشد.

جدول (۴) نمایش توافق معنادار سرپرستان خانوار نمونه با افزایش هزینه زندگی ساکنین

کا اسکوئر	۳۷۵/۶۴۰
درجه آزادی	۵
سطح معناداری	۰/۰۰۰

از آنجا که ضریب معنی داری کمتر از ۰/۰۱ است و با توجه به درجه آزادی ۵ سطح اطمینان ۹۹٪، توافق معنی داری بین گزینه کاملاً موافق این متغیر وجود دارد. با توجه به درصد پاسخها به گزینه های این سوال، ۱۰۰ درصد پاسخگویان، با افزایش هزینه زندگی از طریق گردشگری موافق بوده اند. بنابراین توافق معناداری بین ساکنین به لحاظ اثر گذاری گردشگری در افزایش هزینه زندگی وجود دارد به این ترتیب با توجه به معنی دار بودن آزمون کای اسکوئر این فرضیه فرعی تأیید می شود.

جدول (۵) تاثیر گردشگری در افزایش هزینه زندگی ساکنین از دیدگاه خانوار:

میزان تاثیر	درصد معتبر	درصد تجمعی
کاملاً مخالفم	۴/۵	۴/۵
مخالفم	۸	۱۲
تا حدودی	۱۰/۱	۲۲/۶
موافقم	۴۸/۵	۷۰/۶
کاملاً موافقم	۲۹/۴	۱۰۰
جمع	۱۰۰	

نه تنها باعث افزایش درآمد و اشتغال می شود بلکه افزایش کالا، خدمات و قیمت زمین رادر بر خواهد داشت، به طوریکه در فصل گردشگری قیمتها دو برابر خواهد شد، که این خود باعث افزایش هزینه زندگی خواهد شد. به عبارتی دیگر گردشگری یعنی فقط اثرات مثبت نیست و اثر منفی نیز در بر خواهد داشت. تاثیر گردشگری در افزایش فاصله طبقاتی و درآمدی: تاثیر گردشگری در افزایش فاصله طبقاتی و درآمدی ساکنین روستا از دیدگاه خانوار به طریق آزمون کای اسکویر به شرح زیر می باشد.

جدول (۶) نمایش توافق معنادار سرپرستان خانوار نمونه با افزایش فاصله طبقاتی و درآمدی

کای اسکوئر	۵۴/۹۸۷۵۳
درجه آزادی	۴
سطح معناداری	۰/۰۰۰

از آنجا که ضریب معنی داری، کمتر از ۰/۰۱ است. با توجه به درجه آزادی ۴ و سطح اطمینان ۰/۹۹، تفاوت معنی داری بین گزینه موافق این متغیر وجود دارد. ۸۳/۷ درصد پاسخگویان معتقد بودند که گردشگری در افزایش فاصله طبقاتی و درآمدی موثر است، بنابراین توافق معناداری بین ساکنین به لحاظ اثر گذاری گردشگری در افزایش فاصله طبقاتی و درآمدی جامعه میزبان وجود دارد، به این ترتیب با توجه به معنی دار بودن آزمون کای اسکوئر این فرضیه فرعی تأیید می شود.

جدول (۷) میزان تاثیر گردشگری در افزایش فاصله طبقاتی و درآمدی ساکنین از دیدگاه خانوار

میزان تاثیر	درصد معتبر	درصد تجمعی
کاملاً مخالفم	۸	۸
مخالفم	۲۳/۷	۳۱/۷
تا حدودی	۲۱/۱	۵۲/۸
موافقم	۳۰/۹	۸۳/۷
کاملاً موافقم	۱۶/۳	۱۰۰
جمع	۱۰۰	

که گردشگری باعث ایجاد مشاغل با درآمد کم در منطقه مورد مطالعه شده است، همچنین با توجه به نظر سنجی انجام شده از ساکنین مشخص شد که عده ای خاص از خرید و فروش زمین وساخت و ساز در منطقه سود می برند. این مطلب در واقع بیان کننده ایجاد و افزایش فاصله طبقاتی در منطقه مورد نظرمی باشد. به طور کلی افرادی که به مشاغل با دستمزد کم نظیر؛

نگهبانی شهرک، سرایداری، باغبانی اشتغال دارند، میزان درآمد آنها از ۱۵۰۰۰۰۰ تا ۲۵۰۰۰۰۰ ریال در ماه طبق بررسیهای میدانی می باشد.

تاثیر گردشگری در تغییر میزان درآمد در طول سال:

تاثیر گردشگری در تغییر میزان درآمد در طول سال برای ساکنین روستاها از دیدگاه خانوار به طریق آزمون کای اسکویر به شرح زیر می باشد.

جدول (۸) نمایش توافق معنادار سرپرستان خانوار نمونه با تغییر میزان درآمد ساکنین در طول سال

کا اسکوئر	۸۴/۷۴۷
درجه آزادی	۴
سطح معناداری	۰/۰۰۰

از آنجا که ضریب معنی داری، کمتر از ۰/۰۱ است. با توجه به درجه آزادی ۴ و سطح اطمینان ۹۹٪، تفاوت معنی داری بین گزینه موافق این متغیر وجود دارد. با توجه به اینکه ۸۷/۷ درصد پاسخگویان معتقد بودند که گردشگری در تغییر میزان درآمد در طول سال برای ساکنین روستاها موثر است، بنابراین توافق معناداری بین ساکنین به لحاظ اثر گذاری گردشگری در این مورد وجود دارد، به این ترتیب با توجه به معنی دار بودن آزمون کای اسکوئر این فرضیه فرعی تأیید می شود.

جدول (۹) میزان تاثیر گردشگری در تغییر میزان درآمد در طول سال ساکنین از دیدگاه خانوار

میزان تاثیر	درصد معتبر	درصد جمعی
کاملاً مخالفم	۱۳/۶	۱۳/۶
مخالفم	۱۹/۲	۳۲/۸
تا حدودی	۱۶/۵	۴۹/۳
موافقم	۳۸/۴	۸۷/۷
کاملاً موافقم	۱۲/۳	۱۰۰
جمع	۱۰۰	

نظر سنجی انجام شده در بین ساکنین مبین این مطلب است که گردشگری در منطقه مورد نظر دارای نوسان بوده و به صورت فصلی می باشد. بر این اساس میزان درآمد در طول سال تغییر خواهد کرد. همانطور که در بخش یافته های توصیفی اشاره شد، اکثر گردشگران در فصل بهار و تابستان به منطقه می آیند. بنابراین مشاغل و درآمد حاصله از آن در حال نوسان بوده و این روند ممکن است در اقتصاد منطقه نقشی داشته باشد اما به پایداری اقتصادی منجر نخواهد شد.

میزان تاثیر اجاره منزل گردشگران در درآمد ساکنین: میزان تاثیر اجاره منزل توسط گردشگران در درآمد ساکنین از دیدگاه مردم به طریق آزمون کای اسکویر به شرح زیر می باشد.

جدول (۱۰) نمایش توافق معنادار سرپرستان خانوار نمونه با میزان تاثیر اجاره منزل گردشگران در درآمد ساکنین

کا اسکوئر	۴۸/۶۱۹
درجه آزادی	۴
سطح معناداری	۰/۰۰۰

از آنجا که ضریب معنی داری، کمتر از ۰/۰۱ است و با توجه به درجه آزادی ۴ و سطح اطمینان ۹۹٪ تفاوت بین گزینه موافق این متغیر وجود دارد. لذا ۸۶/۹ درصد از پاسخگویان گزینه موافق در انتخاب کرده، با این وجود توافق معناداری بین ساکنین در مورد این متغیر وجود دارد و با توجه به معنی دار بودن آزمون کای اسکویر، فرضیه فرعی مورد نظر، مورد تأیید است.

جدول (۱۱) میزان تاثیر اجاره منزل گردشگران در درآمد ساکنین از دیدگاه مردم

میزان تاثیر	درصد معتبر	درصد تجمعی
کاملاً مخالفم	۶	۶
مخالفم	۳۴/۵	۴۰/۵
تا حدودی	۴/۸	۴۵/۲
موافقم	۴۱/۷	۸۶/۹
کاملاً موافقم	۱۳/۱	۱۰۰
جمع	۱۰۰	

این متغیر می تواند باعث ایجاد درآمد جامعه میزبان در اثر گسترش گردشگری به لحاظ اجاره منزل به گردشگران شود. در قسمت یافته های توصیفی مشخص شد اکثریت گردشگران از واحدهای اقامتی اجاره ای استفاده می کنند حتی ساکنین چادر را در منطقه اجاره می دهند. در فصلهای گردشگری مردم منازلشان را تخلیه و در بعضی مواقع اقدام به ساخت ویلا جهت اجاره می کنند که این مورد در بین گردشگران خانه های دوم نیز دیده می شود، یعنی در مواقعی که به منطقه سفر نمی کنند ویلایشان را اجاره می دهند. میزان اجاره منزل به گردشگران با توجه به نظر سنجی از ساکنینی که منزل اجاره می دهند، به طور متوسط شبی بین ۲۰۰۰۰۰ تا ۴۰۰۰۰۰ ریال در داخل روستا و ۸۰۰۰۰۰ تا ۱۵۰۰۰۰۰ ریال در سواحل تغییر می کند. تاثیر گردشگری در ایجاد اشتغال: با توجه به متغیر تاثیر گردشگری در ایجاد اشتغال ساکنین از دیدگاه مردم به طریق آزمون کای اسکویر مقدار X^2 درجه آزادی (df) و مقدار عد ضریب معنی داری در مورد این متغیر به شرح ذیل است.

جدول (۱۲) نمایش توافق معنادار سرپرستان خانوار نمونه با ایجاد اشتغال

کای اسکوئر	۲۲۵/۹۴۷
درجه آزادی	۴
سطح معناداری	۰/۰۰۰

از آنجا که ضریب معنی داری، کمتر از ۰/۰۱ است (ضریب معنی داری یا برابر صفر است که نشانگر معنی داری کامل است) با توجه به درجه آزادی ۴ و سطح اطمینان ۹۹٪ توافق معنی داری بین گزینه موافقم در این متغیر وجود دارد. لذا با توجه به اینکه ۸۰/۳ درصد پاسخگویان با سوال فوق موافق بوده اند، توافق معناداری بین ساکنین در مورد تاثیر گردشگری در ایجاد اشتغال وجود دارد و با توجه به معنی دار بودن آزمون کای اسکویر، فرضیه فرعی مورد نظر، مورد تأیید است.

جدول (۱۳) میزان تاثیر گردشگری در ایجاد اشتغال ساکنین از دیدگاه مردم

میزان تاثیر	درصد معتبر	درصد تجمعی
کاملاً مخالفم	۸/۳	۸/۳
مخالفم	۸/۳	۱۶/۵
متوسط تا حدودی	۱۳/۹	۳۰/۴
موافقم	۴۹/۹	۸۰/۳

۱۰۰	۱۹/۷	کاملاً موافقم
	۱۰۰	جمع

استفاده گردشگران از واحدهای اقامتی و پذیرایی، به کار بردن نیروی کار بومی در ساخت و ساز ویلا، استفاده از افراد روستا در جهت امور سرایداری و نگهداری، اجاره منزل به گردشگران، همچنین در فصل معرفی منطقه به فعالیتهایی که مرتبط با بخش گردشگری صورت گرفته، از قبیل: مشاور املاک، بنایی، نجاری، جوشکاری، و... اشاره شد و نیز با توجه به مهاجرت افراد از بیرون از استان درصد فعالیتهای مرتبط با بخش صنعت و ساختمان و خدمات بیان شد، همگی این یافته ها نشاندهنده ایجاد اشتغال در اثر رشد و گسترش گردشگری منطقه مورد نظر است

امنیت شغلی:

تاثیر گردشگری در ایجاد امنیت شغلی برای ساکنین از دیدگاه مردم به طریق آزمون کای اسکویر به شرح زیر می باشد.

جدول (۱۴) نمایش توافق معنادار سرپرستان خانوار نمونه با امنیت شغلی

کا اسکوئر	۸۳/۱۴۷
درجه آزادی	۴
سطح معناداری	۰/۰۰۰

از آنجا که ضریب معنی داری، کمتر از ۰/۰۱ است برابر صفر است، نشانگر معنی داری کامل است) و با توجه به درجه آزادی ۴ و سطح اطمینان ۹۹٪ توافق معناداری بین گزینه موافق این متغیر وجود دارد با توجه به اینکه ۷۰/۷ درصد از پاسخگویان با متغیر فوق موافق نبوده اند، توافق معناداری بین ساکنین در مورد تاثیر گردشگری در امنیت شغلی وجود ندارد و با توجه به معنی دار بودن آزمون کای اسکویر، فرضیه فرعی مورد نظر، رد می شود.

جدول (۱۵) میزان تاثیر گردشگری در امنیت ساکنین از دیدگاه مردم

میزان تاثیر	درصد معتبر	درصد تجمعی
کاملاً مخالفم	۳۸/۲	۳۸/۲
مخالفم	۳۲/۵	۷۰/۷
تا حدودی	۶/۶	۷۷/۳
موافقم	۵/۱	۸۲/۴
کاملاً موافقم	۱۷/۶	۱۰۰
جمع	۱۰۰	

گردشگری توانسته شغل های بسیار مطلوبی را در منطقه مورد نظر ایجاد کند اما به دلیل فصلی بودن و نوسان داشتن آن به خاطر اشباع ظرفیت پذیرش در منطقه، منجر به امنیت شغلی، در واقع اشتغال پایدار و به تبع آن پایداری اقتصادی نشده است.

تاثیر گردشگری در ایجاد مشاغل زیاد با دستمزد کم:

تاثیر گردشگری در ایجاد مشاغل زیاد با دستمزد کم از دیدگاه مردم به طریق آزمون کای اسکویر به شرح زیر می باشد.

جدول (۱۶) نمایش توافق معنادار سرپرستان خانوار نمونه با ایجاد مشاغل زیاد با دستمزد کم

کا اسکوئر	۱۰۴/۷۲۰
درجه آزادی	۴
سطح معناداری	۰/۰۰۰

با توجه به اینکه ضریب معنی داری کمتر از ۰/۰۱ است. (نشانهگر معنی داری کامل است) و با توجه به درجه آزادی ۴ و سطح امنیت ۹۹٪ توافق معنا داری بین گزینه موافق این متغیر وجود دارد. ۹۲٪ درصد از پاسخگویان با متغیر موافق بوده اند و اظهار داشته اند که گردشگری باعث ایجاد مشاغل زیاد با دستمزد کم برای ساکنین می شود. و با توجه به معنی دار بودن آزمون کای اسکوئر، این فرضیه مورد نظر تایید می شود.

جدول (۵- ۱۸) میزان تاثیر گردشگری در ایجاد مشاغل زیاد با دستمزد کم از دیدگاه مردم

میزان تاثیر	درصد معتبر	درصد تجمعی
کاملاً مخالفم	۷/۷	۷/۷
مخالفم	۳۲/۸	۴۰/۵
تا حدودی	۲۷/۷	۶۸/۳
موافقم	۲۴/۵	۹۲/۸
کاملاً موافقم	۷/۲	۱۰۰
جمع	۱۰۰	

مشاغل زیاد با دستمزد کم ناشی از گردشگری در منطقه مورد نظر به دلیل استفاده نیروی کار بومی در جهت امور سرایداری، باغبانی، نگهداری شهرکهای گردشگری و کارگری درروی ساختمانها به دلیل ساخت و ساز ویلا با دستمزد بین ۱۰۰۰۰۰۰ تا ۲۵۰۰۰۰۰۰ ریال در ماه به وجود آمد. این مشاغل، مربوط به آن دسته از افرادی است که در فرآیند اثرات مثبت گردشگری (خرید و فروش زمین، ساختمان سازی، ایجاد واحدهای اقامتی و پذیرایی و...) به علت نداشتن زمین جهت فروش و سرمایه کافی عقب مانده اند. این دسته افراد اکثراً از طبقه متوسط جامعه می باشند. بنابراین تزیع اشتغال در میان افراد منطقه بهینه نیست.

نتیجه گیری

با عنایت به بررسی های بعمل آمده و آزمون انجام شده از متغیرهای مربوط در مورد افزایش و توزیع درآمد، توافق معناداری بین ساکنین وجود دارد. در فرضیه اول افزایش درآمد و اشتغال با توجه به متغیرهای افزایش میزان درآمد، افزایش درآمد و اشتغال، فعالیت مرتبط با گردشگری نسبت به سایر فعالیتها، بالا رفتن سطح استاندارد زندگی، درآمد حاصله از اجاره منزل به گردشگران، امنیت شغلی، ایجاد مشاغل زیاد با دستمزد کم در منطقه مورد مطالعه با آزمون کای اسکوئر با توجه به دیدگاه مردم تایید می شود، ولی در عین حال توزیع درآمد در منطقه با عنایت به افزایش شکاف طبقاتی و درآمدی میان ساکنین، افزایش مشاغل با دستمزد کم، تغییر میزان درآمد در طول سال، بهینه نیست به عبارتی گردشگری در منطقه مورد مطالعه موجب افزایش درآمد شده ولی توزیع درآمد فقط برای قشر خاصی از مردم مفید بوده است. همانطور که در بخش یافته های توصیفی گفته شد. ساکنینی که دارای زمین بوده اند با فروش آن به دلیل گرانی قیمت زمین ناشی از گردشگری صاحب درآمد هنگفتی شده اند، نیز از لحاظ تغییر میزان درآمد در طول سال باعث افت درآمد گروهی که به کارهای خدماتی و ساختمانی مشغول هستند می شود. چرا که گردشگر در فصل خاصی به منطقه مورد مطالعه می آیند و گردشگرانی که در طول سال می آیند از نظر تعداد آنقدر زیاد نیستند که بتوانند جوابگوی تامین درآمد مردم منطقه شوند. مسئله دیگری این است که با توجه به

افزایش درآمد منطقه هزینه های زندگی به دلیل گرانی کالا و خدمات افزایش پیدا می کند. بنابراین گردشگری در منطقه مورد نظر منجر به افزایش درآمد شده، ولی در عین حال با توجه به موارد گفته شده در بالا، توزیع درآمد بهینه نبوده، همچنین درآمد حاصله از گردشگری در این منطقه به علت فصلی بودن آن تداوم ندارد. با توجه به موارد گفته شده گردشگری پایدار اقتصادی را در بر نخواهد داشت. همچنین با توجه به افزایش اشتغال، توزیع آن در بین تمام اقشار جامعه یکسان نبوده است این به دلیل نداشتن سرمایه برای ایجاد اشتغال است. از سوی دیگر ساکنین معتقد بودند که گردشگری باعث امنیت شغلی در منطقه نشده و این به دلیل پایدار نبودن اشتغال در طول سال به خاطر فصلی بودن و در حال نوسان بودن گردشگری است. بنابراین با توجه به مباحث مطرح شده گردشگری منجر به ایجاد اشتغال شده اما توزیع آن بهینه نیست، همچنین اشتغال ناشی از گردشگری به علت فصلی بودن آن دائم نیست و به دلیل اینکه یکی از ارکان پایداری اقتصادی عامل اشتغال است، بدین ترتیب با عنایت به موارد گفته شده گردشگری پایداری اقتصادی منطقه مورد نظر را در پی نداشته است. سرانجام با توجه به بررسی های به عمل آمده در شهر چالوس تنها راه حل منطقی برای توسعه اقتصادی ناحیه مورد مطالعه، توسعه صنعت گردشگری باید توأم با برنامه ریزی و مدیریت مناسب و صحیح همه عوامل در جهت توسعه ناحیه ای باشد.

منابع و مراجع

- [۱] حسینی، سیدعلی؛ پانزده گفتار در برنامه ریزی شهر و منطقه ای: کاستی ها و رهیافت های توسعه نیافتگی برنامه ریزی شهری و منطقه ای در ایران، انتشارات فرهنگ ایلیا، رشت ۱۳۸۹
- [۲] ابراهیمی، عبدالحمید، قادری، اسماعیل و قائد رحمتی، صفر؛ بررسی تاثیر تبلیغات بر جذب گردشگران، مجله جغرافیا و توسعه شماره ۱۷، بهار ۱۳۸۹
- [۳] محسنی، رضا علی؛ گردشگری پایدار در ایران: کارکردها، چالش ها و راهکارها، مجله علمی پژوهشی فضای جغرافیائی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهر، شماره ۲۸، ۱۳۸۸
- [۴] حشمتی، احمد و منصوری، هوشنگ؛ نقش مدیریت شهری در توسعه توریسم پایدار، دومین همایش ملی علوم جغرافیایی دانشگاه پیام نور استان آذربایجان غربی- مرکز ارومیه، ۱۳۸۸
- [۵] بخشی، امیر؛ نقش مدیریت یکپارچه در توسعه پایدار شهرهای ساحلی (مطالعه موردی: شهر بابلسر)، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور واحد ساری، ۱۳۸۷
- [۶] شادپور، محمد، غلامی، فریدون؛ توان های محیطی تالاب انزلی و نقش آن در صنعت توریسم منطقه، مجموعه مقالات همایش علمی و پژوهشی منطقه ای جغرافیا و توریسم، دانشگاه آزاد اسلامی واحد نوشهر و چالوس، ۱۳۸۲
- [۷] موحد، علی؛ بررسی و تحلیل الگوی فضائی توریسم شهری، رساله دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۸۱
- [۸] چاک، وای و گی. نایو، سولا؛ جهانگردی در چشم انداز جامع، ترجمه علی پارسائیان و محمداعرابی، دفتر پژوهشهای فرهنگی، چاپ اول تهران، ۱۳۷۷
- [۹] حسین زاده، دلیر کریم و حیدری، رحیم؛ توریسم در ایران، چالشها و امیدها، مجله جغرافیا و توسعه ناحیه ای، شماره ۱، ۱۳۸۲
- [۱۰] غازی، ایران؛ تحلیلی از وضعیت آب و توسعه جهانگردی در استان کرمان، مجله علوم انسانی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، ۱۳۷۷
- [۱۱] محسنی، رضاعلی؛ گردشگری پایدار در ایران: کارکردها، چالش ها و راهکارها، سال نهم، شماره ۲۷، ۱۳۸۸
- [۱۲] هاشمی، فضل اله؛ حقوق شهرداری و قوانین شهرسازی، چاپ سوم، انتشارات مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی معماری ایران، سال ۱۳۷۱
- [۱۳] سازمان میراث فرهنگی و گردشگری؛ راهنمای گردشگری استان مازندران، ناشراداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان مازندران، سال ۱۳۸۹
- [۱۴] رنجبریان، بهرام و زاهدی، محمد؛ شناخت گردشگری، انتشارات چهار باغ، اصفهان، چاپ هشتم سال ۱۳۸۹
- [۱۵] انوری، مینا و نساج، مینا؛ گردشگری ساحلی، پایگاه اطلاع رسانی معماری و شهرسازی آرک نويز، سال سوم، شماره ۹، اردیبهشت ۱۳۸۷
- [۱۶] رضایی، بهاره؛ راهکارهای توسعه پایدار گردشگری ساحلی، مطالعه موردی: بابلسر، سایت آفتاب، ۱۳۸۸